

Vmbo on the move

Dansend na(ar) School', verslag van vijf danspilots op het vmbo
Utrecht, oktober 2009

Roel Mazure in samenwerking met Marian van Miert

'Vmbo on the move' is een samenwerkingsproject van Kunstfactor en het NISB en mogelijk gemaakt door financiële steun van VWS en VSBfonds.

©**Kunstfactor 2009**

Dansend na(ar) school is een uitgave van Kunstfactor, sectorinstituut amateurkunst.

Tenzij anders schriftelijk overkomen, geeft Kunstfactor u als lezer toestemming dit rapport voor eigen gebruik te downloaden en af te drukken. Het is niet toegestaan om inhoudelijk, tekstueel of anderszins wijzigingen aan te brengen. Bij citeren is bronvermelding verplicht.

Overdracht aan derden van het gebruiksrecht is uitgesloten. Het gebruiksrecht geldt niet voor commerciële doeleinden. De overdracht van de rechten van intellectueel eigendom, waaronder het auteursrecht, rustend op de door Kunstfactor opgestelde of ontworpen werken zijn bij het gebruiksrecht niet inbegrepen.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Conclusies en aanbevelingen	5
1. Proefprojecten ‘Dansend na(ar) School’	10
1.1. Opzet van de proefprojecten	10
2. Resultaten nulmeting	12
2.1. Conclusie	13
De vijf proefprojecten dans op vmbo scholen	14
3. Terneuzen	15
3.1. Stedelijke Scholengemeenschap De Rede	15
3.2. Dansschool Let’s Dance	15
3.3. Aanpak	16
3.4. Bevindingen	17
4. Almere	19
4.1. Het Buitenhout College	19
4.2. Dansschool DanceFlava	19
4.3. Aanpak	20
4.4. Bevindingen	21
5. Voorburg	22
5.1. Veurs College Voorburg	22
5.2. Dansschool Crosstown DH	22
5.3. Aanpak	23
5.4. Bevindingen	23
6. Bennekom	26
6.1. Het Streek	26
6.2. Dansschool MGDance	26
6.3. Aanpak	26
6.4. Bevindingen	27
7. Utrecht	29
7.1. Centraal College Utrecht	29
7.2. Theatergroep DOX	29
7.3. Aanpak	29
7.4. Bevindingen	30
Bijlage 1	32
Waarom we dansen en waar het goed voor is	32
Bijlage 2	35
RO Theater geeft cultuurimpuls aan Brede School in krachtwijk	35

Inleiding

Veel Nederlandse jongeren bewegen te weinig. Deze constatering geldt in het algemeen voor alle Nederlandse jongeren. Binnen de grote, heterogene groep van middelbare scholieren is er echter één groep met een significant meer bewegingsarmoede dan hun leeftijdsgenoten: vmbo-leerlingen. Verschillende onderzoeken tonen aan dat slechts 25 procent van hen de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) haalt. Volgens deze norm moet iemand gemiddeld één uur per dag matig tot intensief bewegen om gezond en vitaal te blijven. Vmbo-leerlingen blijven gemiddeld ver bij deze norm achter.

De alarmerende inactiviteit onder scholieren en de groei van het aantal scholieren met overgewicht hebben overheid en schoolbesturen wakker geschud. Zodoende is er een groot aantal sportieve (proef)projecten opgestart om scholieren meer in beweging te brengen. Deze projecten blijken niet altijd aan te slaan, omdat lang niet alle jongeren van sport houden. Dat geldt vooral voor de meiden. Gelukkig is er een alternatief: dans. Dans is niet alleen een culturele en kunstzinnige activiteit maar is ook beweging. Dans kan dus een belangrijk alternatief vormen voor sportactiviteiten en zo vmbo-leerlingen op een andere manier in beweging brengen.

Er zijn goede redenen om dansen serieus te overwegen als alternatieve vorm van beweging. Ten eerste sluit dansen goed aan bij de leefwereld van veel jongeren. Hippe dansvormen als streetdance en breakdance zijn onder veel scholieren populair. Ten tweede hebben onderzoeken van TNO en TNS/NIPO aangetoond dat veel dansvormen intensief genoeg zijn om bij te dragen aan het halen van de NNGB. Veel dansvormen blijken net zo bewegingsintensief te zijn als bijvoorbeeld tennis (zie bijlage 1).

Deze argumenten inspireerden NISB en Kunstfactor tot samenwerking. NISB heeft veel ervaring met projecten die scholieren tot een actievere leefstijl aanzetten; Kunstfactor beschikt over kennis en ervaring met dansprojecten. Dat leidde tot deelname van Kunstfactor in het NISB-project 'Vmbo on the move', dat de inactiviteit van vmbo-leerlingen wil doorbreken door middel van dansactiviteiten. 'Dansend na(ar) school' is hiervan het resultaat. Dit proefproject is in het schooljaar 2008 – 2009 op vijf verschillende vmbo-scholen uitgevoerd.

Deze rapportage doet verslag van het verloop van het project op de verschillende scholen, en biedt inzicht in de effecten van het project. Ze dient bovendien als stimulans voor scholen die alternatieven zoeken om hun leerlingen meer te laten bewegen. Dans kan voor veel vmbo-leerlingen een aantrekkelijk alternatief zijn voor het gebruikelijke bewegingsonderwijs, of kan fungeren als een plezierige aanvulling daarop.

'Dansend na(ar) school' maakt deel uit van het project 'Vmbo on the Move', een samenwerkingsproject van Kunstfactor en NISB, mogelijk gemaakt door financiële steun van VWS en het VSBfonds.

In het kader van 'Vmbo on the Move' zijn tot nu toe de volgende deelprojecten gestart of uitgevoerd.

- Onderzoek van TNO, uitgevoerd door Kunstfactor, naar de bewegingsintensiteit van verschillende dansvormen en TNS NIPO naar de beweegredenen van mensen om te dansen (zie ook bijlage);
- een inventarisatie van dansactiviteiten voor het vmbo, uitgevoerd door Kunstfactor met als resultaat het informatieboekje 'Het vmbo danst!';
- de ontwikkeling van het lespakket 'Movin' Cultures', uitgevoerd door NISB. Met behulp van een voorbeeld-dvd ontwikkeld door dansgroep 2DaPoint leren leerlingen hoe ze een dans maken die past bij hun eigen identiteit en cultuur. Het pakket is te bestellen via www.nisb.nl;
- 'Dubbel Actief' uitgevoerd door NISB. Twintig scholen werken een jaar lang aan meer sport en bewegen op school. Alle scholen gaan aan de slag om de beweegactiviteiten binnen de school een structurele plek te geven. De scholen krijgen activiteitengeld, promotiemateriaal van de campagne 'dubbel30', en een format om een projectplan te maken. Ook worden er bijeenkomsten georganiseerd om knelpunten te bespreken en ervaringen uit te wisselen;
- uitbouw van het themapakket Actieve Leefstijl (Energy week) naar gezonde voeding en meer sportieve actie, uitgevoerd door NISB;
- Dansend na(ar) school; vijf danspilots waarbij dansscholen naschools dansaanbod creëren op een vmbo-school in de buurt. Uitgevoerd door Kunstfactor.

Conclusies en aanbevelingen

'Dansend na(ar) school' is dansen met hindernissen

Het Proefproject Dansend na(ar) school laat zien dat dans als vorm van bewegen vooral aanslaat bij vmbo-meiden, en in dat kader kan worden ingezet wanneer zij niet voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Dat dit initiatief kansrijk is, blijkt onder andere uit het feit dat zij in de enquête voorafgaand aan de pilots merendeels zeggen liever te dansen dan te sporten. Het merendeel van de jongens verkiest sporten boven dansen. Ook bemoedigend is dat meer dan de helft van de meiden zegt te willen deelnemen aan naschools dansaanbod. Juist meiden doen relatief weinig aan beweging.

Op de vijf scholen is het project over het algemeen enthousiast ontvangen. Dat wil echter niet zeggen dat het op iedere locatie even goed van de grond is gekomen. Er speelden nogal wat belemmerende factoren een rol: bij de scholen, de dansscholen en de leerlingen. Hieronder komen zij vergezeld van aanbevelingen aan de orde.

Belemmeringen bij vmbo-scholen

1. Het projectmateriaal wordt nauwelijks gebruikt

De projectorganisatie heeft op voorhand de scholen en dansscholen veel werk uit handen willen nemen. De projectteams kregen een handboek, inclusief enquêtes en standaardbrieven voor de leerlingen en hun ouders. Daarnaast kregen alle scholen en dansdocenten het boekje 'Het vmbo danst', waarin ervaringen van docenten met dansprojecten op vmbo-scholen zijn opgenomen. Uit de interviews na afloop blijkt dat betrokkenen bij de vmbo-scholen dit projectmateriaal nauwelijks hebben ingekeken. Tijdgebrek zou de belangrijkste reden daarvoor zijn. De indruk bestaat dat docenten lichamelijke opvoeding en dansdocenten vooral praktisch zijn ingesteld zijn. Zij werken weinig planmatig en zijn gewend om te improviseren.

In de werkmap bij het project was ook een hoofdstuk opgenomen over motiveringsgesprekken. Dit onderdeel van het project is nauwelijks van de grond gekomen. Ook daarvoor ligt het excuus voor de hand. Het identificeren en vervolgens motiveren van inactieve leerlingen is een intensieve klus. Docenten hebben die tijd niet. Een middag vrij nemen om de (gratis) cursus 'motivational interviewing' van het NISB te volgen, bleek in de praktijk niet haalbaar.

2. Zelf managen van het proces is voor de school onwennig

De projectleiding bracht de scholen in contact met een geschikte dansschool in de regio. De scholen kregen ook een naar eigen inzicht te besteden budget voor het project. Ook kregen ze de ruimte om zelf met de dansscholen te onderhandelen over het aantal lessen binnen het rooster en als buitenschoolse activiteit, en over het honorarium. Niet iedere school bleek gewend aan dit proces. De meeste dansscholen stuurden de facturen daarom direct naar de centrale projectleiding.

Hierbij moet worden opgemerkt dat de meeste scholen beperkte ervaring hadden met buitenschoolse activiteiten. Een gunstige uitzondering hierop is het Buitenhout College in Almere, dat veel buitenschoolse activiteiten organiseert dankzij actieve bemoeienis van een docent lichamelijke opvoeding, die als een beweegmanager veel organiseert en coördineert.

3. Aan randvoorwaarden is niet altijd gemakkelijk te voldoen

Een aantal scholen bleek in de praktijk niet in staat om aan een aantal randvoorwaarden (zoals een goede vloer, vijf vierkante meter ruimte per leerling, een ruimte zonder inkijk) te voldoen. Bij gebrek aan beter werd daarvoor soms de aula gebruikt, waardoor de leerlingen soms letterlijk 'te kijk' stonden. Zij waren volgens de enquête dan ook niet altijd gelukkig met de

lesruimte. Een goed te ventileren en besloten ruimte is noodzakelijk om een veilige omgeving te creëren, want dansen is beweging, maar ook een vaak erg persoonlijke kunstvorm. Ook de continuïteit van de lessen was hier en daar in het geding. Om de leerlingen bij de les te houden, is het van belang die continuïteit en voortgang van de lessen te bewaken; de pilot heeft laten zien dat te veel vrijheid en vrijblijvendheid maakt dat leerlingen sneller afhaken. Het helpt om te werken met een borg, die leerlingen vooraf betalen en terugkrijgen wanneer ze bijvoorbeeld 80% van de lessen hebben bijgewoond.

Aanbeveling

'Dansend na(ar) school' heeft de meeste kans van slagen op scholen die ruime ervaring hebben met buitenschoolse activiteiten. Het is belangrijk dat het project vanzelfsprekend wordt ingebed in het bestaande beleid van de school; zo is ook het draagvlak bij de schoolleiding groter.

Toelichting

- Scholen met veel buitenschoolse activiteiten hebben daarvoor vaak een coördinator (beweegmanager) of coördinerende commissie. Die zouden bij het starten van nieuwe initiatieven wervend kunnen optreden. Een andere optie is om een docent lichamelijke opvoeding expliciet tot projecteigenaar te benoemen, eventueel met een redelijke prestatie-eis (aantal deelnemers, aantal deelnemers uit de groep verstokte inactieven). Essentieel daarbij is voldoende draagvlak vanuit de schoolleiding, bij voorkeur in de vorm van vastgesteld beleid. Daarmee worden ook de praktische problemen – zoals een niet geschikte ruimte of tijdgebrek van de docent – verleden tijd.
- Een goed voorbeeld van structureel beleid biedt de Brede School. Het aantal Brede Scholen groeit snel, en bij sommige is deelname aan een minimaal aantal buitenschoolse activiteiten verplicht. Denkbaar is een variant dat leerlingen minimaal aan één naschoolse sport- of culturele activiteit deelnemen. Dans kan expliciet als bewegings- en culturele activiteit gekenschetst worden.
- Brede Scholen – zeker de Brede Scholen met een volledig dagarrangement – zijn inmiddels gewend aan budgettering, inkoop en coördinatie van buitenschoolse activiteiten. Bij deze scholen is bovendien een nieuw type docent/trainer/coach in opmars: de combinatiefunctionaris, bijvoorbeeld een docent lichamelijke opvoeding die ook trainer is bij de plaatselijke voetbalvereniging. Ook uit de cultuurwereld zijn dergelijke functionarissen – hier heten ze cultuurcoaches – werkzaam. Zo verzorgt de afdeling educatie van grote theatergezelschappen workshops in het eigen theater, maar ook bij een of meer Brede Scholen. (zie bijlage 2). Een dergelijke constructie is goed denkbaar voor dansdocenten. Opmerkelijk genoeg hadden noch de scholen noch de dansscholen van het begrip combinatiefunctionaris gehoord. De Impuls Brede Scholen, sport en cultuur, een initiatief van de ministeries van VWS en OCW dat de aanstelling van 2500 combinatiefunctionarissen beoogt, is blijkbaar nog onvoldoende over het voetlicht gekomen. Zo'n aanstelling kan de werkdruk op de docent lichamelijke oefening aanmerkelijk doen verminderen.
- Op een school met veel na- en buitenschoolse activiteiten wordt 'nablijven' voor een leuke activiteit vanzelfsprekend. De impuls van leerlingen om na de laatste bel zo snel mogelijk naar huis te gaan wordt daardoor minder sterk.

Belemmeringen bij de dansscholen

1. Gebrek aan dansscholen of dansdocenten

Het bleek niet altijd makkelijk om een dansschool te vinden op redelijke afstand van de vmbo-school. Daarnaast was het soms lastig of zelfs onmogelijk om de beschikbare uren van een dansdocent en de gewenste uren dansles op school op elkaar af te stemmen. Vooral kleinere

dansscholen hebben maar beperkte mogelijkheden voor naschoolse activiteiten want juist die uren geven ze les op hun dansschool. Soms ook hebben gediplomeerde dansdocenten overdag ander werk; daardoor zijn ze niet beschikbaar voor lessen op school.

2. Dansscholen zijn weinig marktgericht

Niet alle dansscholen bleken in staat om een aantrekkelijk vervolgaanbod te doen aan leerlingen die de naschoolse danslessen volgden. Dat is een gemiste kans, die wellicht ook aangeeft vanuit welke instelling de dansscholen aan het project deelnamen. De indruk bestaat dat zij het project nauwelijks zagen als marketinginstrument en methode om in korte tijd bij veel potentiële dansschoolbezoekers in beeld te komen. Het cultureel ondernemerschap, waartoe 'Dansend na(ar) school' zou kunnen inspireren, bleek nauwelijks een rol te spelen. Het aantal leerlingen dat na danslessen tijdens en na school doorstroomde naar de reguliere danslessen is beperkt gebleven.

Aanbeveling

Dansscholen zouden aansluiting kunnen zoeken bij Brede Scholen, of een voorbeeld kunnen nemen aan de schoolsportverenigingen in Rotterdam.

Toelichting

- Voor dansscholen liggen er kansen genoeg bij middelbare scholen, vooral bij Brede Scholen met een volledig dagarrangement. Een kant-en-klaar aanbod van een dansschool zal daar op z'n minst een kans maken.
- In Rotterdam (zie bijlage 2) heeft een aantal sportverenigingen op enkele scholen een dependance opgezet. De leerlingen gaan twee keer in de week na schooltijd trainen, onder leiding van een trainer van die sportvereniging. Formeel zijn ze daar ook lid van; bovendien spelen ze in het weekend wedstrijden in het shirt van de vereniging. Dansscholen kunnen zo een hechte relatie met een of meer scholen opbouwen en de vaste dansdocent van een school worden. Een kwestie van kansen zoeken en initiatief nemen.

Belemmeringen bij de leerlingen

Bij een meerderheid van de deelnemende leerlingen – vooral de meiden – blijken de naschoolse danslessen aan te slaan. Op de vraag of zij het leuk zouden vinden als die gecontinueerd zouden worden, antwoordt 62,5 procent van de deelnemers 'ja'. Van de deelnemers op het Buitenhout College in Almere zou liefst 82 procent door willen gaan met naschoolse danslessen. Cruciaal voor het succes zijn de dansdocent, de dansvorm en de muziek. Alle drie aspecten krijgen een hoge waardering. Bijna 90 procent van de leerlingen vond de dansdocent 'erg goed' (49,3%) of 'goed' (40%). De dansvorm scoorde eveneens hoog: 'erg goed' (17,3%) en 'goed' (54,7%). Ook de muziekkeuze werd over het algemeen 'erg goed' (48%) of 'goed' (36%) gevonden. Voor de leerlingen die niet hebben meegedaan, spelen de volgende belemmerende factoren een rol.

1. Niet gewend aan naschoolse activiteiten

Op scholen met geen of nauwelijks naschoolse activiteiten zijn leerlingen moeilijker enthousiast te maken. Extra les, ook al heet dat naschoolse activiteit en ook al zou het in principe leuk moeten zijn, voelt voor hen als onderdeel van de gewone schoolroutine.

2. Echt inactieve leerlingen hebben extra duwtje nodig

Leerlingen die weinig bewegen, hebben vaak een schroom om zich door middel van beweging te uiten. In Noord-Brabant is intensief geëxperimenteerd met jonge kinderen met

bewegingsarmoede. Tijdens lessen in een aparte groep bleken zij al veel minder schroom te hebben. Het aanbieden van danslessen alleen is geen oplossing voor het in beweging krijgen van de echt inactieve leerlingen. Zij hebben een veilige omgeving en extra aansporing en begeleiding nodig.

3. Presentatie is punt van discussie

Het toewerken naar een presentatie blijkt voor veel leerlingen een stap te ver. In samenhang hiermee zou een aantal leerlingen meer tijd willen krijgen om te oefenen. Het lesmateriaal was voor hen aan de pittige kant. Niet alle leerlingen pakken de danspasjes zo snel op als op de dansschool het geval is. Idealiter biedt een school danslessen op verschillende niveaus aan, zodat de betere of juist minder goede dansers niet te snel afhaken.

Aanbeveling

Een ongeschikte ruimte of gebrek aan continuïteit kan fnuikend zijn voor de motivatie van leerlingen om te participeren. Een goede dansdocent, eigentijdse dansvormen en fijne muziek daarentegen bevorderen het enthousiasme. Het verdient aanbeveling om een presentatie wel in het projectplan op te nemen, maar de beslissing daarover pas na een aantal lessen te nemen, bij voorkeur in overleg met de leerlingen. Deelname wordt verder minder vrijblijvend wanneer er gewerkt wordt met een borg, die leerlingen vooraf betalen en terugkrijgen wanneer ze bijvoorbeeld 80% van de lessen hebben bijgewoond.

Als er grote verschillen in niveau tussen de deelnemers zijn, moet daar aandacht voor zijn, zodat leerlingen niet wegblijven omdat ze het te moeilijk of juist te makkelijk vinden.

Toelichting

- De schoolleiding en docenten zijn voor het motiveren van leerlingen uiterst belangrijk, want zij maken deel uit van de directe omgeving van de leerling. Essentieel is ook voldoende draagvlak bij de schoolleiding, bij voorkeur in de vorm van vastgesteld beleid en het beschikbaar stellen van de nodige faciliteiten en financiële middelen.
- Belangrijk is, dat scholen en vooral docenten lichamelijke opvoeding op de hoogte zijn van de subsidiemogelijkheden voor leerlingen die wel in club- of verenigingsverband willen bewegen, maar dat niet kunnen betalen. Veel regio's kennen namelijk een Jeugdsportfonds voor jeugd met een smalle beurs. Sinds kort bestaat ook het Jeugdcultuurfonds, dat op dezelfde manier werkt. Opmerkelijk genoeg zijn veel scholen en docenten lichamelijke opvoeding – die als intermediair leerlingen mogen voordragen voor subsidie – hier niet of slecht van op de hoogte. Danslessen zouden door beide fondsen gesubsidieerd kunnen worden. Er zijn echter regionale Jeugdsportfondsen die danslessen (en vechtsportlessen) niet subsidiëren. Eén en ander hangt dus af van het regionale beleid.

1. Proefprojecten 'Dansend na(ar) School'

Dansen kan op vmbo-scholen fungeren als alternatief voor, of aanvulling op het reguliere bewegingsonderwijs. Juist omdat dans deel uit maakt van de moderne jeugdcultuur – zie de populaire muziekclips waarin volop wordt gedanst – sluit het als bewegingsvorm wellicht goed aan bij de leefwereld van vmbo-leerlingen.

Kunstfactor (sectorinstituut voor de amateurkunst) en het NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen) willen met 'Dansend na(ar) School' onderzoeken in hoeverre deze veronderstelling waar is, en of danslessen kunnen bijdragen aan het terugdringen van de bewegingsarmoede onder (vooral) vmbo-meiden.

De vijf proefprojecten 'Dansend na(ar) School' zijn daarom gepaard gegaan met onderzoek naar de effecten. De tweeledige vraagstelling daarvan luidt:

- *Sluit dans als bewegingsvorm aan bij de leefwereld van leerlingen?*
- *Kunnen danslessen bijdragen aan het terugdringen van het gebrek aan beweging onder vmbo-leerlingen, vooral onder de meiden?*

Door middel van twee enquêtes onder leerlingen – voorafgaand aan én na afloop van het project – en gesprekken met de docenten lichamelijke opvoeding en dans is geprobeerd hierop antwoord te krijgen.

1.1. Opzet van de proefprojecten

Aan het proefproject 'Dansend na(ar) school' hebben vijf vmbo-scholen verspreid over het land meegedaan. Zij werden gekoppeld aan een dansschool in de omgeving. De vmbo- en dansscholen werd gevraagd om in onderling overleg het project te concretiseren en de volgende drie onderdelen vorm te geven:

- Twee danslessen tijdens de reguliere lessen lichamelijke opvoeding of culturele en kunstzinnige vorming. De leerlingen krijgen liefst twee onderling verschillende dansvormen aangeboden, bijvoorbeeld streetdance/ urban en een werelddansvorm als buikdans of Bollywood. De danslessen vinden bij voorkeur plaats in de gymzaal of een andere besloten ruimte van de school. De naschoolse danslessen resulteren zo mogelijk in een optreden, bijvoorbeeld tijdens het kerstfeest van de school.
- Minimaal vijf danslessen als naschoolse activiteit waarvoor leerlingen zich moeten aanmelden. Deze vervollessen worden gegeven in een accommodatie van de school of daarbij in de buurt en verzorgd door een gediplomeerde dansdocent van de dansschool.
- Een aantrekkelijk vervolgaanbod voor leerlingen die aan de naschoolse activiteit hebben deelgenomen en met dansen willen doorgaan. De ambitie van het project is dat een substantieel deel van de leerlingen zich na het project hiervoor opgeeft.

Alle danslessen – zowel tijdens de reguliere lessen als in de vorm van een naschoolse activiteit – worden verzorgd door een gediplomeerde dansdocent. De kwaliteit van deze docent wordt gecontroleerd door Kunstfactor.

Aan de leerlingen wordt in een enquête gevraagd welke dansstijl ze graag willen leren. Onderdeel van het project is de persoonlijke begeleiding van een groep inactieve leerlingen, zodat ook ervaringen worden opgedaan met het één-op-één begeleiden en stimuleren van

moeilijk te motiveren jongeren. Bij de start van de pilot is aan de schoolvak- en dansdocenten het boekje 'Het vmbo danst' plus een werkmap uitgereikt (zie bijlage). Hierin konden zij de resultaten van het traject vastleggen. De werkmap bevat tevens tips en voorbeeldformulieren. Het hoofdstuk 'Motivational gespreksvoering' geeft docenten een handreiking voor het begeleiden van inactieve leerlingen. Bovendien werden de schooldocenten uitgenodigd voor een kosteloze studiedag over 'motivational interviewing'.

Het vmbo danst!

Wat kom je tegen op vmbo-scholen? Hoe organiseer je danslessen op school? Waar moet je aan denken en wat moet je beslist laten? Deze en vele andere vragen komen aan bod in het boekje 'Het vmbo danst!'. Dit boekje is het resultaat van tientallen gesprekken met dansdocenten die ervaring hebben met dansworkshops op vmbo-scholen. Hun ervaringen leveren een groot aantal tips & trucs, do's & don'ts en ideeën op voor docenten lichamelijke opvoeding/CKV of dansdocenten die met vmbo-leerlingen aan de slag willen.

Het boekje is voor € 2,50 te bestellen via www.kunstfactor.nl.

Budget

Per school is € 2000 beschikbaar. De school regelt zelf de betaling en prijsafspraken met de dansdocent en stuurt een factuur naar Kunstfactor. Kunstfactor kan adviseren over de hoogte van het uurtarief. Wanneer een dansdocent CKV-bonnen of de CJP cultuurkaart accepteert, kan de school overwegen deze voor het project in te zetten.

Selectie scholen

Er zijn vijf scholen gevonden die wilden deelnemen aan het project.

Het Streek in Bennekom en het Veurs College in Voorburg meldden zich aan naar aanleiding van een enquête die voorafgaand aan de pilot is verspreid. In die enquête inventariseerde Kunstfactor het huidige dansaanbod op vmbo-scholen. De resultaten van de enquête zijn verwerkt in het boekje 'Het vmbo danst'.

Via de beleidsmedewerker sportstimulering van de gemeente Utrecht is Het Centraal College in Utrecht bereid gevonden om mee te doen. Sportraad Zeeland heeft de Stedelijke Scholengemeenschap De Rede in Terneuzen geënthousiasmeerd en via dansorganisatie In Movement en dansschool DanceFlava is het Buitenhout College in Almere geworven.

Het onderzoek

Aan de docenten lichamelijke opvoeding en dansdocenten is gevraagd gedurende de looptijd van het project te letten op:

- de continuïteit van de lessen;
- het aantal leerlingen dat de lessen volgt en blijft volgen;
- de motivatie van de leerlingen;
- de betrokkenheid van het onderwijskundig personeel.

En daarvan aantekeningen te maken in de werkmap. Na afloop van het project heeft Kunstfactor met alle scholen en dansdocenten een evaluatiegesprek gevoerd.

2. Resultaten nulmeting

Voordat 'Dansend na(ar) school' van start ging is er een nulmeting uitgevoerd door middel van een enquête. Hierin werd leerlingen gevraagd hoe en hoe vaak zij aan sport of beweging doen en wat hun houding ten opzichte van dansen is.

Op vier van de vijf scholen is de enquête schriftelijk afgenomen. In Terneuzen is leerlingen via een briefje gevraagd of zij de enquête op internet wilden invullen. Slechts zeven leerlingen hebben die moeite genomen.

In totaal hebben 379 leerlingen in de leeftijd van 12-14 jaar de enquête ingevuld; hiervan waren 33 procent jongens en 67 procent meiden. De uitkomsten zijn als volgt:

Sport en bewegen

- Bijna driekwart van de ondervraagde leerlingen gaat dagelijks met de fiets naar school. Dat percentage is onder jongens en meiden vrijwel gelijk.
- 40,6% procent van de leerlingen geeft aan te voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Tussen jongens en meiden bestaat hierin een aanzienlijk verschil: 48 % van de jongens voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen tegen 37,3% van de meiden.
- Het percentage meiden dat drie tot vijf maal per week aan sport zegt te doen is 51%. Onder jongens is dat belangrijk hoger, namelijk 62,6 %.
- Ongeveer de helft van de leerlingen (51,4 %) is lid van een sportclub. Ook hier is het verschil tussen jongens en meiden groot. Van de jongens is ruim 63 % lid van een sportvereniging, tegen 45 ,3% van de meiden.

Dansen

- 35% van de ondervraagde leerlingen zegt op de een of andere manier te dansen. Onder meiden is het percentage echter veel groter. De helft van de meiden (49,6% procent) danst wel eens. Jongens dansen beduidend minder (7,4%).
- Het merendeel van de leerlingen die dansen doet dat thuis. Slechts 7,1 % danst in georganiseerd verband.
- Zes op de tien ondervraagde leerlingen geeft dansen het rapportcijfer 8 of hoger. 30,9 % procent geeft dansen een 10. Onder de meiden is dat zelfs 43,7%. Toch zegt 57,6% van de leerlingen liever te gaan sporten dan dansen. Dit percentage wordt sterk beïnvloed door de jongens, van wie 95 % sport boven dansen verkiest. De meerderheid van de meiden daarentegen (63,8%) danst liever dan dat zij sport.
- 38,8% procent (131 leerlingen) geeft aan deel te willen nemen aan naschools dansaanbod op school. Zo'n 31,7% wil daar ook wel iets voor betalen. Onder meiden liggen die percentages hoger: van hen wil 53,9% deelnemen aan naschools dansaanbod, en is 41,7 % bereid daar een kleine bijdrage voor te betalen.

Leerlingen kiezen break- en streetdance

In de nulmeting werd leerlingen gevraagd welke dansvorm zij zelf graag willen leren. Dat levert de volgende top-4 op:

Breakdance/hiphop	27,6%
Streetdance	21,7%
Capoeira	20,6%
Moderne dans	20,1%

Volgens de leerlingen is dans...

- een sport (55,5%)
- een lifestyle (41,3%)
- een kunstvorm (13,9%)

2.1. Conclusie

Danslessen op school of als naschoolse activiteit zijn in principe kansrijk om jongeren meer en vaker te laten bewegen. De belangstelling daarvoor lijkt groot genoeg, vooral onder meiden. Juist omdat zij over het algemeen minder bewegen en minder aan sport doen, kan dansen ertoe leiden dat hun bewegingspatroon opschuift richting de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

De vijf proefprojecten dans op vmbo scholen

3. TERNEUZEN

3.1. Stedelijke Scholengemeenschap De Rede

De SSG De Rede in Terneuzen biedt alle vormen van voortgezet onderwijs. De school staat open voor leerlingen met iedere levensbeschouwelijke, culturele of maatschappelijke achtergrond. SSG De Rede heeft twee vestigingen. Het project 'Dansend na(ar) school' is uitgevoerd op de locatie Evertsenlaan. Hierin zijn de leergangen 1 en 2 van het vmbo met Leerwegondersteuning (LWOO) ondergebracht. In totaal gaat het om tweehonderd leerlingen met zeer gevarieerde achtergronden.

De leerlingen van deze locatie hebben over het algemeen veel contact met de docenten. Deze locatie kende vóór dit proefproject geen naschools bewegingsaanbod. Wel zijn er ieder jaar enkele sporttoernooien en een spelenmiddag. Op de andere locatie van SSG De Rede zijn er speciale sportklassen; deze werken veel samen met lokale sport- en bewegingsdeskundigen.

SGG De Rede: veiligheid en verstand, tijdens schooluren en daarna

De naam van SGG De Rede, heeft twee betekenissen. Een rede is een beschutte ankerplaats voor schepen. In die zin staat het woord voor veiligheid en geborgenheid. Rede betekent ook: verstand, begrip, het vermogen om kennis te vergaren. Dit sluit aan bij de doelstelling van de school: het bieden van een prettige en veilige plaats en optimale ontplooiingsmogelijkheden voor alle leerlingen. Deze doelstelling realiseert de school door het brede onderwijsaanbod, de uitgebreide begeleiding van leerlingen en de vele buitenschoolse activiteiten.

SSG De Rede heeft een goede reden om mee te doen aan het proefproject. De sportdocenten constateren dagelijks dat veel leerlingen te weinig beweging krijgen. Zij willen dit graag helpen veranderen.

3.2. Dansschool Let's Dance

Let's Dance in Terneuzen geeft lessen in verschillende dansstijlen: kinderdans, moderne dans, internationale dans, streetdance/hiphop, dansexpressie, salsa, zouk en latindance. De dansschool ligt minder dan vijf kilometer van SGG De Rede vandaan.

Dansdocente Sandy Doornebos werkt graag met leerlingen van het vmbo. Zij hoopt hen te inspireren en ervan te overtuigen dat bewegen 'super lekker' is. Ze wil leerlingen kennis laten maken met dans en hun bewegingsrepertoire helpen vergroten, bijvoorbeeld door hen uit te dagen om nieuwe eigen dansbewegingen te proberen. Zelf dansjes maken, daar muziek bij zoeken en samen mee bezig zijn: dat is een belangrijk uitgangspunt van Let's Dance.

Partnerschap school – dansschool

Voordat 'Dansend na(ar) school' van start ging werkte SSG De Rede al samen met Let's Dance. De dansschool heeft incidenteel dansworkshops op school georganiseerd, zowel in het kader van

de lessen CKV als aan de sportklassen van SGG De Rede. De school wilde op grond van die goede ervaringen graag opnieuw samenwerken.

3.3. Aanpak

Samenwerking Stedelijke Scholengemeenschap De Rede – Let's Dance

- Twee kennismakingslessen tijdens de reguliere gymles voor alle leerlingen (180 leerlingen).
- Tien facultatieve naschoolse lessen op school, toewerkend naar een presentatie (39 leerlingen).
- Geen vervolgaanbod. Leerlingen konden desgewenst wel de reguliere danslessen van Let's Dance gaan volgen.

Aan het begin van schooljaar 2008/2009 hebben 180 leerlingen uit de eerste en tweede klassen tijdens twee reguliere gymlessen kennisgemaakt met de dansstijlen internationaal en hiphop. Deze lessen werden gegeven door docent lichamelijke opvoeding, omdat de dansdocent van Let's Dance nog niet beschikbaar was. De docent lichamelijke opvoeding was door de eerdere workshops bekend met de werkwijze van Let's Dance. Bovendien was dans een onderdeel van het curriculum van de ALO waar hij is afgestudeerd.

Op school is veel aandacht besteed aan de tien naschoolse danslessen. Docenten waren erg enthousiast over het project en droegen bij aan het motiveren van de leerlingen voor de lessen. Zo had de gymdocent een poster gemaakt die de lerares Engels in haar lokaal had opgehangen. Om de respons te stimuleren werd de leerlingen direct na de danslessen tijdens de gymles gevraagd of zij mee wilden doen. Bovendien kregen de ouders een brief met informatie over het project (zie werkmap, pagina 33). Uiteindelijk leverden deze acties een goede respons op: 39 leerlingen gaven zich op voor de naschoolse danslessen (31 meiden, 8 jongens).

De deelnemers waren heel divers: aan de ene kant waren er een paar stoere jongens, aan de andere kant ook enkele stille meiden. Twee meiden zaten al bij een dansschool.

De docent lichamelijke opvoeding schatte in dat de helft van de deelnemers normaal gesproken niet veel beweegt en dus niet aan de NNGB voldoet. Minstens drie meiden deden helemaal niet aan sport. De groep was ook divers qua culturele achtergrond. Desondanks was het aantal islamitische meiden kleiner dan verwacht.

De lessen vonden aansluitend op de reguliere lessen plaats in de gymzaal van de school. Om dicht bij de leefwereld van de leerlingen te blijven werd er gedanst op hiphop-muziek. De dansstijl was daarom vooral streetdance, maar Let's Dance integreerde die met salsa en Afrikaanse dans.

Het idee om naar een presentatie toe te werken werd aanvankelijk niet enthousiast ontvangen.

In de loop van de weken veranderde dat en gaf de groep in kleinere samenstelling een voorstelling. Want hoewel de eerste twee lessen goed werden bezocht – 38 van de 39 aangemelde leerlingen waren aanwezig – dunde de groep daarna uit tot 15 leerlingen. Zij volgden allen minimaal 8 van de 10 lessen. Overigens deden de leerlingen die hun dans presenteerden later ook mee aan de talentenjacht van school.

De dansdocente heeft de leerlingen in de naschoolse danslessen gewezen op de mogelijkheid om reguliere danslessen te volgen bij Let's Dance. De leerlingen die zeiden te willen komen, zijn niet op komen dagen.

3.4. Bevindingen

Niveaunderschillen doen ertoe

Ruim de helft van de leerlingen die zich voor de naschoolse danslessen had aangemeld viel al snel af. De redenen daarvoor waren divers. Leerlingen vonden het niet leuk, of het aanbod voldeed niet aan hun verwachtingen. Ook vielen er leerlingen af door ziekte en blessures. Het verschil in motorische vermogens leidde bovendien tot een aanmerkelijk niveaunderschil in de groep. Kennelijk werkte dat voor een aantal leerlingen demotiverend.

Dit zou ondervangen kunnen worden door tijdens de reguliere gymles het niveau van de leerlingen al enigszins te beoordelen en op basis daarvan twee groepen te vormen. Overigens waren de leerlingen die tot aan de presentatie mee bleven doen erg enthousiast over de lessen.

Laagdrempeligheid: strippenkaart

Vooraf heeft de school overwogen om gebruik te maken van een danstrippenkaart (een van de tips uit de werkmap). Leerlingen betalen voor zo'n kaart € 5 borg; wie aan minimaal acht van de tien danslessen meedoet, krijgt dat bedrag terug. De school wilde echter deelname zo laagdrempelig mogelijk houden en besloot daarom geen € 5 borg te vragen. Achteraf betreurt de docent lichamelijke opvoeding deze beslissing, omdat een borg zijns inziens bijdraagt aan een grotere betrokkenheid van leerlingen. Hij zou er zelfs € 10 voor willen vragen. Dat heeft volgens hem een bijkomend voordeel: een grotere betrokkenheid van de ouders, die immers in veel gevallen voor het geld verantwoordelijk zijn.

Financiële bijdrage voor naschoolse activiteiten?

Les krijgen van een dansdocent van buitenaf voelt voor de leerlingen als bijzonder en professioneel. Overigens vindt de school dat daarvoor best een bijdrage van de leerlingen mag worden gevraagd. De school maakt voor sport-oriëntatielessen eveneens gebruik van trainers van buiten de school. Voor die lessen betalen ouders € 90 per jaar.

SSG De Rede heeft geen naschoolse activiteiten en voert op dit punt geen beleid. Er leven overigens wel ideeën. Zo zou de docent lichamelijke opvoeding bijvoorbeeld graag activiteiten organiseren voor leerlingen met overgewicht. Voor docenten die na schooltijd iets willen organiseren doet de school niets extra's. Wel mogen zij kosteloos de gymzaal gebruiken. In het geval van trainers van buitenaf hoeft er dan geen ruimte gehuurd te worden, waardoor de kosten laag kunnen blijven.

Geen extra uren voor naschools aanbod

De docent lichamelijke opvoeding heeft geen uren voor naschools sportaanbod en kreeg voor deze pilot geen extra uren. Hij vindt zoets echter wel tot zijn taken behoren, en is er ingestapt omdat hij het een mooi project vindt. De docent lichamelijke opvoeding (of een collega) was bij aanvang en na afloop van de danslessen aanwezig en hielp de dansdocent met opruimen.

Suggestie: regionale aanpak

De docent lichamelijke opvoeding zou het project zeker aanbevelen aan andere scholen. Hij suggereert bovendien dat het mogelijk moet zijn om het project voor meerdere scholen tegelijk in een regio te organiseren. Zo zou het geld effectiever besteed kunnen worden.

Werkmap biedt structuur

Volgens betrokkenen was de werkmap nuttig; deze bood structuur en helderheid. Wel werd er informatie gemist, zoals een voorbeeldbegroting en voorbeeldcontract voor de dansdocent. Bovendien zou de school geholpen zijn met een richtlijn voor het honorarium voor de dansdocent.

4. ALMERE

4.1. Het Buitenhout College

Het Buitenhout College (BHC) is een vmbo-school met de bovenbouwfördelingen economie / handel & administratie en de richting transport & logistiek. Het BHC is de enige vmbo-school in Almere Buiten en telt ongeveer 1075 leerlingen. De samenstelling van de leerlingen is erg gemêleerd. In de bovenbouw neemt het aantal leerlingen van allochtone afkomst toe; dit wordt toegeschreven aan de daar aangeboden richtingen.

Het BHC heeft gekozen voor teamgebonden onderwijs. De school is opgedeeld in vijf teams, drie voor de onderbouw, twee voor de bovenbouw. Elk team telt circa 200 tot 225 leerlingen, verdeeld over ongeveer tien klassen. Binnen het team zijn zoveel mogelijk dezelfde docenten werkzaam, zodat een stevige onderlinge band kan ontstaan met de leerlingen en de docenten van elk team.

Sinds de start van de school in 2005 worden er met financiële steun van de gemeente naschoolse activiteiten aangeboden. Daarbij staat het onderlinge contact tussen leerlingen centraal. Door middel van de naschoolse activiteiten leren leerlingen andere leerlingen met dezelfde interesse of hobby kennen. Deelname draagt bovendien bij aan de sociale, sportieve, muzikale, maatschappelijke en culturele ontwikkeling van de leerlingen. De deelname aan de naschoolse activiteiten groeit gestaag. De school probeert iedere vier à vijf weken nieuwe activiteiten aan te bieden.

Zowel bij de naschoolse activiteiten als bij de sportoriëntatie keuze- en sportdagen zoekt de school samenwerking met lokale sportaanbieders. Belangrijk daarbij is dat leerlingen na de periode van het sportaanbod op school een aantrekkelijk aanbod krijgen bij een club of vereniging. Niet onbelangrijk is dat Ike de Bruin - coördinator van het buitenschoolse aanbod en docent lichamelijke opvoeding - tevens intermediair is voor het Jeugdsportfonds in Almere.

Het BHC wilde graag meedoen aan 'Dansend na(ar) school' omdat dat past in het streven naar positieve ervaringen met sport- en beweegactiviteiten voor de leerlingen. Volgens de school bewegen veel leerlingen minder dan goed voor hen is. Het BHC zoekt daarom voortdurend naar activiteiten die leerlingen stimuleren tot meer bewegen.

4.2. Dansschool DanceFlava

Dansschool DanceFlava werd in oktober 2006 opgericht en heeft zich gespecialiseerd in de Urban dansstijlen (streetdance en hiphop). DanceFlava stimuleert getalenteerde jongeren met interesse in de Urban cultuur om hun danstalenten te ontplooien. De school richt zich op jongeren van 10 t/m 21 jaar. Talentvolle dansers met ambities om zelf les te geven, worden bij DanceFlava gecoacht. Zij kunnen er ervaring opdoen met het geven van danslessen. Voor ambitieuze dansers heeft DanceFlava een 'demo-team', dat intensief traint voor diverse dansshows en daarmee optreedt.

DanceFlava wil zoveel mogelijk jongeren in Almere die affiniteit hebben met de Urbancultuur, aanspreken met vernieuwende, actieve en vooral leuke danslessen. DanceFlava telt nu vijftien leerlingen; de helft van hen heeft een niet-westerse achtergrond. DanceFlava heeft twee

docenten die lesgeven in buurtcentrum De Cartoon in Almere-Buiten, op drie minuten fietsen en twaalf minuten lopen van het BHC.

DanceFlava neemt deel aan 'Dansend na(ar) school' omdat zij het een goed initiatief vindt om leerlingen kennis te laten maken met dansscholen. De dansschool hoopt dat zo meer jongeren de weg naar DanceFlava weten te vinden.

4.3. Aanpak

Samenwerking BHC – DanceFlava

- Twee introductielessen tijdens de reguliere lessen lichamelijke opvoeding (290 leerlingen)
- 21 weken naschoolse danslessen (8 tot 30 leerlingen)
- Aanbod van vier gratis danslessen bij DanceFlava

School en dansschool kwamen overeen om tijdens de gymlessen twee weken achter elkaar danslessen aan te bieden, vooral aan de ongeveer 250 meiden van de brugklas. Daarnaast hebben ook veertig jongens danslessen gekregen. DanceFlava is hiermee op 1 september gestart, tegelijkertijd met het naschoolse aanbod. DanceFlava gaf in twee stijlen les: salsa en streetdance/hiphop.

In de eerste twee weken van het schooljaar hebben 290 leerlingen tijdens gym danslessen gevolgd. Gedurende de eerste helft van het schooljaar werden na schooltijd danslessen aangeboden aan alle leerlingen. Net als de andere naschoolse activiteiten bestonden de danslessen uit blokken van vier weken. De lessen werden eenmaal per week gegeven; leerlingen moesten zich per blok opnieuw inschrijven. Zij betaalden vooraf € 2,50 borg en kregen de borg terug als zij alle lessen hadden gevolgd. Zo niet dan werd er € 1 per keer afwezigheid (zonder afmelden) ingehouden. Dit systeem werkte goed. Het bedrag dat aan het eind van het jaar (ca. € 70) overbleef ging naar een goed doel, in dit geval KIKA (Kinderen Kankervrij).

De belangstelling voor de naschoolse danslessen was wisselend. Na de eerste periode is een groep leerlingen geselecteerd voor de Dancesquad, die naar een voorstelling toewerkte.

Blok 1: 1 september t/m 19 september (3 weken) – Streetdance: 30 deelnemers.

Blok 2: 22 september t/m 17 oktober (4 weken) – Salsa/ streetdance (Dancesquad): 12 - 15 deelnemers.

Blok 3: 27 oktober t/m 21 november (4 weken) – Salsa/ streetdance (Dancesquad): 9 - 11 deelnemers.

Blok 4: 24 november t/m 19 december (4 weken) – Streetdance/ hiphop: 8 à 9 deelnemers.

Blok 5: 5 januari t/m 13 februari (6 weken) – Streetdance/ hiphop: 14 deelnemers.

Voor de danslessen in blok 5 is extra reclame gemaakt. Bovendien mochten leerlingen iemand van buiten de school meenemen en stond er een mannelijke dansdocent voor de groep die indruk leek te maken op de vooral vrouwelijke deelnemers.

Aan het eind van het project kregen alle leerlingen een flyer van DanceFlava, waarmee ze in februari en maart vier gratis lessen konden volgen. Vijf leerlingen hebben van dit aanbod gebruik gemaakt.

4.4. Bevindingen

Website als stok achter de deur

Leerlingen die aan een naschoolse activiteit wilden meedoen meldden zich aan op de website van de school. Hier werd ook geregistreerd wie er daadwerkelijk aanwezig was bij de naschoolse activiteiten. Ouders van de leerlingen konden op de site meekijken. Voor de leerlingen werkte de website als een stok achter de deur.

Subsidie wenselijk

Voor het organiseren van het omvangrijke buitenschoolse aanbod van het BHC heeft Ike de Bruijn, docent lichamelijke opvoeding, een aantal extra uren beschikbaar. Deze worden gefinancierd door de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van de gemeente Almere. DMO stelt ook geld beschikbaar voor buitenschoolse activiteiten. Scholen kunnen daarvoor subsidie aanvragen. Het gemeentebestuur verandert echter regelmatig. De Bruijn kent de regels rond de gemeentelijke subsidies goed en past zijn aanvraag aan het vigerende gemeentebestuur aan.

Lange adem nodig

Voor het opzetten van buitenschoolse activiteiten is een lange adem nodig. Cruciaal is volgens De Bruijn een mentaliteitsverandering bij de leerlingen. Want ook leuke buitenschoolse activiteiten zien zij niet los van het begrip 'school'. De leerlingen willen zo snel mogelijk naar huis en zijn niet zo maar te porren om na de reguliere lessen op school te blijven.

“Een dansdocent is niet zomaar een goede vmbo-docent”

Het is niet voor niets dat Kunstfactor en NISB voorafgaand aan de pilots een boekje publiceerden voor dansdocenten die met vmbo-leerlingen willen werken. 'Het vmbo danst' is gebaseerd op ervaringen van dansdocenten met vmbo-leerlingen.

Ook in de evaluatie van het project 'Dansend na(ar) school' in Almere werd duidelijk dat lesgeven aan deze leerlingen specifieke kwaliteiten vereist. “We zorgen op het BHC voor een zeer gevarieerd aanbod van buitenschoolse activiteiten”, zegt Ike de Bruijn. “vmbo-leerlingen zijn zappers. Zij vinden het moeilijk om voor langere tijd gemotiveerd te blijven.” De Bruijn bevestigt een belangrijke conclusie uit 'Het vmbo danst': “vmbo'ers hebben docenten nodig die aansluiten bij hun leefwereld. Dat geldt ook voor de dansdocent. Die moet accepteren dat het sociale aspect op een vmbo belangrijker is dan de perfecte aanpak van ingewikkelde pasjes.” Volgens hem is een structureel aanbod een absolute voorwaarde om vmbo'ers voor langere tijd geïnteresseerd te houden. Sentini Grunberg van DanceFlava is van mening dat daarvoor goed opgeleide docenten nodig zijn. “Die zijn schaars en daardoor duur.” Ook vraagt zij zich af in welke vorm zij continuïteit zou kunnen bieden. In feite is dat alleen mogelijk als leerlingen zich na een kennismakingsperiode op school bij de dansschool aanmelden. Een aantrekkelijk aanbod – Sentini biedt vier gratis lessen aan als vervolg op de naschoolse activiteit – kan de drempel verlagen. De vraag blijft echter hoeveel leerlingen je daarmee structureel aan het dansen krijgt. Een bijzonder alternatief is de Schooldansvereniging (zie Conclusies en aanbevelingen).

5. VOORBURG

5.1. Veurs College Voorburg

Veurs College Voorburg is een vmbo-school met een basisberoepsgerichte leerweg, een kaderberoepsgerichte leerweg in de sectoren economie en zorg & welzijn, en een gemengde/theoretische leerweg technologie. De school telt in totaal 348 leerlingen: 114 jongens en 234 meiden, verdeeld over twintig klassen. De meeste leerlingen zijn in Nederland geboren; naar schatting heeft driekwart van hen van origine buitenlandse ouders.

De school ligt midden in een woonwijk op de grens van Den Haag en Voorburg. De meeste leerlingen komen uit Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk; enkelen komen uit Zoetermeer en Nootdorp. Voor die leerlingen zijn er weinig alternatieven want er zijn bijna geen scholen in de regio die leerlingen met een basis- en leerweg ondersteund advies aannemen. Het onderwijsteam van Veurs College Voorburg bestaat uit 35 docenten verdeeld over 3 kernteams: onderbouw, basisberoeps zorg & welzijn en basisberoeps handel administratie.

De school heeft geen naschoolse lessen beweging of sport. Voor bijzondere gymlessen (tennis, boksen, squash en dans) worden sportaccommodaties en sportdocenten ingehuurd. Dans is erg populair op school. Ook de jongens schrijven zich tijdens activiteitenweken in voor keuzeworkshops dans. Voor schoolfeesten (Sinterklaas, Kerst) zijn er altijd groepjes meiden die hun dans willen laten zien.

Veurs College Voorburg wilde meedoen aan 'Dansend na(ar) school' omdat het schoolteam hoopt dat leerlingen daardoor meer aan beweging gaan doen. Bovendien doet dans een beroep op hun creatieve, sociale, motorische en emotionele vermogens.

5.2. Dansschool Crosstown DH

Bij Crosstown Den Haag kunnen jongeren van 14 t/m 21 jaar onder professionele begeleiding hun creatieve ambities en kwaliteiten ontwikkelen. Door cross-overs tussen urban dansstijlen, moderne dans, andere dansvormen en theater laat Crosstown DH dansers hun persoonlijke stijl ontdekken. Crosstown DH richt zich op talentontwikkeling en het creëren van een vruchtbare wisselwerking tussen gevestigde kunstvormen, 'urban arts' en jongerencultuur. Crosstown DH werkt samen met onder meer Korzo, Culturalis en Theater Pierrot.

Deelnemers worden bij Crosstown DH getraind in een breed scala aan dansvormen. Het stimuleren van hun gevoel voor (dans)theater en van hun uitvoerende en scheppende kwaliteiten staat centraal. De trainingen worden gegeven op drie verschillende niveaus. Crosstown DH houdt de contributie bescheiden om een zo groot en divers mogelijke groep jongeren te bereiken.

Crosstown DH werkt sinds december 2007 nauw samen met de Johan de Witt scholengroep in Den Haag. Die school heeft de dansschool gevraagd, om zo moeilijk bereikbare leerlingen tot dansen te verleiden. Het project 'Dansend na(ar) school' past goed in het beleid van Crosstown DH om 'danslessen te brengen' op plekken met jongeren voor wie de drempel om er les te nemen kennelijk te hoog is.

5.3. Aanpak

Samenwerking Veurs College Voorburg – Crosstown DH

- Vijf danslessen tijdens reguliere gymles voor alle tweedejaars klassen (70 leerlingen).
- Vijf naschoolse danslessen (10 leerlingen).
- Mogelijkheid om door te stromen naar basisgroep van Crosstown DH (1 leerling).
- Eigen bijdrage € 5 voor vijf lessen. Geld terug als alle lessen zijn gevolgd.

Crosstown DH heeft aan vier tweedejaars klassen een dansles gegeven tijdens de reguliere gymles (70 leerlingen). Het zouden er eigenlijk vijf zijn, maar bij één klas is dat niet doorgegaan door ziekte van de dansdocent. Deze klas was daarover teleurgesteld. Uit die klas meldden zich later wel drie leerlingen aan voor het naschoolse aanbod.

De docent lichamelijke opvoeding is daarna de klassen rondgegaan om leerlingen te werven voor het naschoolse aanbod. Zij heeft bovendien collega's gevraagd om hen te wijzen op de danslessen. De naschoolse danslessen zijn bovendien aangekondigd in het Weekbericht, een informatieblad voor de ouders. Daarin is ook het gebruik van de strippenkaart uitgelegd. Tien leerlingen meldden zich uiteindelijk aan voor het naschoolse aanbod.

Het klasje bestond alleen uit meiden met verschillende achtergronden, die niet allemaal vriendinnen van elkaar waren. Zij waren nieuwsgierig en leergierig en hadden plezier in de danslessen. De opkomst was dan ook optimaal: allemaal waren ze bij alle lessen aanwezig. Conform het strippenkaartreglement kregen de leerlingen hun borg terug. De deelnemers waren niet perse leerlingen die weinig bewegen. Project- en zakelijk leidster van Crosstown DH Dansdocent Nathalie Décory denkt dat de drempel voor danslessen voor leerlingen die weinig bewegen toch vrij hoog is. “Die hebben echt meer extra aanmoediging nodig”. Crosstown gaf op school twee dansstijlen: modern en hiphop/streetdance.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat het groepje naar een voorstelling toewerkte. De leerlingen voelden daar echter niet voor. Dat doel werd daarom terzijde geschoven. In de loop van de weken kwam het idee terug; de leerlingen hebben twee keer opgetreden op de kerstavond van school. Zij hebben daarvoor eenmaal geoefend zonder dansdocente.

Volgens de enquête willen alle leerlingen doorgaan met danslessen, zeker als deze op school worden gegeven. Eén leerling is doorgestroomd naar het reguliere aanbod van Crosstown DH.

5.4. Bevindingen

“Eén uur is te kort”

Nathalie van Crosstown DH vindt een les van één uur net iets te krap. “Je bent net bezig en dan moet je alweer afkoelen en afronden. Ik zou liever lessen van anderhalf uur organiseren.” Zij vindt het traject desondanks wel geslaagd. “Ik zie er de meerwaarde van in dat leerlingen eerst in een vertrouwde omgeving kennismaken met dans en later eventueel kunnen overstappen.” Zij heeft ook een kritische opmerking: “Vijf danslessen is eigenlijk te weinig om tot een publieke presentatie te komen. In vijf lessen leer je elkaar net kennen; dan heb je pas een basis voor een presentatie, maar nog niet veel meer.”

Aanmoediging docent lichamelijke opvoeding belangrijk

Nathalie heeft al vaker gezien dat het enthousiasme van de docent lichamelijke opvoeding een belangrijke rol speelt bij het werven van de leerlingen. Vooral vmbo-leerlingen hebben vaak het gevoel dat ze iets niet kunnen; zij kunnen dus wel wat aanmoediging gebruiken.

Dansschool blij met naamsbekendheid

Voor Crosstown DH is een dergelijk project belangrijk. “Het geeft ons naamsbekendheid bij jongeren. Dat hoeft niet meteen tot nieuwe leerlingen voor de dansschool te leiden. Soms moet het even bezinken bij leerlingen, maar dan weten ze wel dat we bestaan en wat we doen.”

Naschoolse activiteiten

Docent lichamelijke opvoeding Barbara Baan vindt 'Dansend na(ar) school' een leuk project: “Het was voor het eerst dat er na schooltijd iets te doen was op school.” Ze hoopt op een vervolg en gaat bekijken wat de mogelijkheden zijn, zowel financieel als qua begeleiding. Zij beseft tegelijkertijd dat leerlingen nog wel moeten wennen aan buitenschoolse activiteiten. De meeste leerlingen willen na school meteen naar huis. “Het wonderlijke is dat ze zich thuis rot vervelen maar op school kijken ze uit naar de eindbel. Dat is blijkbaar hun instelling.” Toch is dansen als naschoolse activiteit volgens haar niet kansloos. “Elk jaar is er wel weer een clubje meiden, vaak vriendinnen, dat bij een speciale gelegenheid op school graag een dansoptreden verzorgt. Die gaan dan uit zichzelf aan de slag. De school heeft daar ruimte voor, maar vaak is het maar een klein groepje dat daar gebruik van maakt.”

Suggesties voor verbetering

Crosstown DH pleit ervoor de lestijden te verlengen tot vijf kwartier. Bovendien zou het fijn zijn als een volgende keer de gymzaal gebruikt kan worden. De docent lichamelijke opvoeding en Crosstown DH hebben gekozen voor tweedeklassers. De docent lichamelijke opvoeding zegt daarover: “Brugklassers zijn nog erg zoekend. In de tweedeklas zijn de leerlingen zekerder.” De dansdocente beaamt dat: “Crosstown DH geeft les aan jongeren vanaf 14 jaar. Die zijn wat opener en meer bereid er echt voor te gaan”.

Vakmanschap is meerwaarde

De meerwaarde van de dansdocent is haar vakmanschap. “Leerlingen vinden het leuk van een specialist les te krijgen”, zegt de docent lichamelijke opvoeding. Tijdens de kennismakingslessen waren de leerlingen rustig en deden ze goed mee. Daarbij speelde waarschijnlijk een rol dat er tijdens activiteitendagen ook vaak wordt gedanst. De leerlingen zijn daardoor gewend aan dans als bewegingsvorm.

Meidenkeuze

Voor de danslessen hebben zich geen jongens opgegeven. Erg jammer, vindt de dansdocente. De docent lichamelijke opvoeding is hierover berustend: “Jongens geven zich niet op want die gaan voetballen.”

Bloemlezing uit de enquête onder deelnemers na de naschoolse danslessen

“Jammer dat de danslessen maar zo kort duurden”

“Een volgende keer graag op een dag dat de gymzaal beschikbaar is!”

“Ik vond het leuk en heb er geen spijt van dat ik heb meegedaan.”

“Dansen geeft me een rustig gevoel”

“Het leukste vond ik dat we een beetje van alle soorten streetdance kregen.”

“Ik heb me aangemeld omdat ik dansen leuk vind en omdat het niet zo duur was.”

“Als dansen weer op school wordt aangeboden, ga ik door met dansen”

“Dansen is beter dan thuis zitten achter mijn computer.”

“Ik wilde altijd een keer echt leren dansen.”

“Ze zeggen toch altijd dat we meer moeten bewegen. Nou, dan moeten ze vooral doorgaan met die danslessen.”

Deelneemster Calissa: “Een volgende keer weer, zo lang het niets kost.”

Calissa (13 jaar) is een van de leerlingen van het Centraal College die aan 'Dansend na(ar) school' heeft meegedaan. Zij heeft enige danservaring want ooit volgde zij enige tijd streetdanceslessen. Zij is mee gaan doen met de danslessen op school omdat vriendinnen ook meededen. “En mijn ouders zeiden dat ik mee moest doen.” Achteraf was die aansporing overbodig, want Calissa vond de lessen leuk en is dan ook iedere keer aanwezig geweest. Vooral over dansdocent Christle was zij zeer te spreken. “Zij gaf heel leuk les. Heel anders dan onze gymjuf. Christle deed het steeds heel goed voor. Daardoor waren de danspasjes makkelijk aan te leren.”

Of Calissa doorgaat met dansen betwijfelt zij. Ze zegt dat ze er niet zoveel zin in heeft en dat ze niet zoveel tijd heeft. “Meestal is het op maandag en dan moet ik ergens heen. Of boodschappen doen”, zegt Calissa. Als de danslessen op school zouden zijn, zou Calissa wel meedoen. “Het is makkelijk als het op school is”, zegt Calissa. “En dan kost het niets.” Over het optreden aan het eind van de serie lessen, heeft Calissa gemengde gevoelens. “We hadden er voor geoefend maar ik vond dat we een beetje voor schut stonden. Maar we kregen wel applaus.”

6. Bennekom

6.1. Het Streek

Het Streek is een scholengemeenschap met vier verschillende locaties. Het onderwijsaanbod loopt van diverse vmbo-typen tot gymnasium. Voor 'Dansend na(ar) school' is gekozen voor de vestiging in Bennekom, waar vmbo theoretische leerweg wordt gegeven. Deze locatie telt 440 leerlingen. Het merendeel van de leerlingen komt uit Ede maar er komen ook leerlingen uit Wageningen en Renkum. Het docententeam telt 45 docenten en heeft 3 teamleiders.

De school biedt geen naschoolse activiteiten maar werkt wel samen met een aantal lokale sportaanbieders die incidenteel gastlessen organiseren. In 2011 zal de locatie Bennekom verhuizen naar een nieuw gebouw. Het is de bedoeling dat daar meer projectmatig gewerkt gaat worden met bewegingsonderwijs en cultuur. 'Dansend na(ar) school' was in het kader daarvan een nuttige oefening voor de school.

6.2. Dansschool MGDance

Dansschool MGDance staat artistiek en zakelijk onder leiding van Marianne de Pagter. Zij is gediplomeerd dansdocente en heeft ruim twintig jaar ervaring met lesgeven in dans en theater aan verschillende doelgroepen. In 1992 startte zij met MGDance. De dansschool heeft het aanbod sindsdien sterk uitgebreid met lessen in verscheidene dansen en bewegingsvormen door professionele docenten. De dansschool biedt getalenteerde leerlingen de mogelijkheid zich in de selectieklassen verder te ontwikkelen. Er is een gevarieerd aanbod: dansante vorming (vanaf 4 jaar), ballet, jazzdance/streetdance, moderne dans, breakdance, selectieklassen, mixed class voor volwassenen (combinatie van jazzdance, moderne dans, ballet en conditietraining met rek- en strekoefeningen), dance work-out voor 30+ en 60++. Eén keer in de twee jaar organiseert de dansschool een dansvoorstelling in de schouwburg van Wageningen. De school geeft les op locaties in Doorwerth, Renkum en Wageningen.

6.3. Aanpak

Samenwerking Het Streek – MGDance

- twee danslessen tijdens de reguliere lessen lichamelijke opvoeding /CKV voor alle brugklassen (jazzdance en streetdance/hiphop). (200 leerlingen).
- acht lessen bij MGDance, toewerkend naar een voorstelling (16 leerlingen) in de schouwburg.

In de aanloop van dit project is er met deze school veel contact geweest. Het was overigens de enige school in dit project waarbij de schoolleiding steeds in het overleg was vertegenwoordigd. Het project had wat hindernissen te overwinnen. De CKV-docente die het project trok verliet de school, waardoor het project in het water dreigde te vallen. Uiteindelijk zijn twee andere

docenten bereid gevonden het project over te nemen. Zij hebben het contact met de dansdocente gelegd.

In aanpak verschilde dit project van het standaard projectplan. Na het aanbod op school volgde een groepje leerlingen dansles in de studio van de danslerares. Daarvoor moesten zij een eind fietsen; ze mochten daarvoor een mentoruur gebruiken.

Anders dan anders was ook dat de leerlingen tijdens de introductieweek een danceworkshop kregen van Ill Skill Squad, een breakdancegroep (met onder meer een oud-leerling) waarmee de school aanvankelijk wilde samenwerken. Dit ging niet door omdat deze groep te duur was.

Ook de workshop van Ill Skill Squad tijdens de introductieweek was duur, maar de evaluatie was zo positief dat de school daar volgend jaar mee doorgaat. De dansworkshop vond nu plaats aan het begin van de introductieweek, toen de leerlingen elkaar nog niet zo goed kenden. Volgend jaar verschuift de school de workshop naar later in de week, als de leerlingen wat meer vertrouwd zijn met elkaar. Doordat er al in de introductieweek iets met dans werd gedaan, was de drempel voor de latere danslessen wellicht lager.

Op school is er veel aandacht voor het project gegenereerd, onder andere via mails aan alle docenten. Alle ouders van de leerlingen hebben bovendien een brief gekregen over de danslessen tijdens schooltijd en de vervollessen bij MGDance.

De danslessen op school werden in de aula gehouden. Dat was niet optimaal. Andere leerlingen en docenten die koffie kwamen halen, konden daardoor toekijken.

6.4. Bevindingen

“Brugklassers zijn nog kneedbaar”

'Dansend na(ar) school' is op Het Streek uitgevoerd met brugklassers. Volgens betrokkenen was dat een goede keus. “Tweede- en derdeklassers schamen zich meer; zijn meer met hun uiterlijk bezig”, aldus de begeleidende docent. “Brugklassers zijn nog kneedbaar. Als je die groep enthousiast krijgt, heb je kans dat ze de volgende jaren blijven meedoen.”

Optreden: tussen schroom en trots

Het optreden in het theater had voor de leerlingen duidelijk een meerwaarde. “De magie van het theater en het contact met professionele dansers werkte stimulerend”, aldus schoolleider Wim van Norel. “Dat moeten we een volgende keer weer doen.” Met de leerlingen werd gewerkt aan een voorstelling die te zien was in schouwburg Junushof in Wageningen, als onderdeel van een presentatie-avond van de dansschool. Aan de ene kant schrok dat leerlingen af. Aan de andere kant werd er daardoor door de leerlingen die wel mee wilden doen hard gewerkt. De dansdocente zegt daarover: “Ze maken een ontwikkeling door. In het begin zijn ze heel terughoudend en verlegen, maar uiteindelijk staan ze op een podium en doen ze hun ding. Dan blijken ze erg trots op zichzelf te zijn.”

Netwerk van dansdocente is een meerwaarde

Het optreden in de schouwburg smaakte naar meer. Tijdens de presentatie-avond van de dansschool werden de leerlingen geconfronteerd met veel verschillende dansstijlen. Het netwerk van de dansdocente bleek voor de leerlingen een duidelijke meerwaarde te vertegenwoordigen. De leerlingen hebben ook nog een optreden verzorgd tijdens het Open Huis van de school.

Daarvoor stonden ze buiten voor de school in de kou op een podium. Door hun enthousiasme kregen bezoekers meteen een positieve indruk van de school.

Naschoolse lessen op de dansschool

Na de lessen op school kregen leerlingen een vervolgaanbod aangeboden bij de dansschool in Wageningen. Het nadeel daarvan was dat ze een eind moesten fietsen. Aan de andere kant maakte die echte dansschool ook indruk. Juist door de hen vreemde omgeving deden de leerlingen heel serieus mee.

Te weinig uren voor begeleiding

Het overleg tussen Het Streek en MGDance kostte veel tijd. De docenten van Het Streek werken met zogenaamde taaktijden. De school heeft daar echter op moeten bezuinigen, waardoor de docenten in de aanpak begeleidingsuren te kort kwamen.

Allochtone meiden lastig te bereiken

Hoewel allochtone meiden tijdens de verplichte danslessen op school enthousiast meededen, meldden zij zich niet aan voor het naschoolse aanbod. Het vermoeden bestaat dat juist het optreden waar naartoe zou worden gewerkt een drempel voor hen vormde. Ook de optie van een optreden tijdens een schoolfeest zou daar weinig aan veranderen: de allochtone meiden komen meestal niet naar de schoolfeesten.

Dansproject heeft iets in gang gezet

'Dansend na(ar) school' richtte zich in Bennekom op de eerste klassen. In de loop van het project gingen leerlingen van de tweede klas ook om danslessen vragen. Het Streek pakt dat nu op, met medewerking van een leerling die op de vooropleiding van de dansacademie zit. Samen met een docent lichamelijke opvoeding gaat zij nu danslessen verzorgen en toewerken naar deelname aan een choreografiewedstrijd.

7. UTRECHT

7.1. Centraal College Utrecht

Het Centraal College Utrecht is een kleinschalige, tweetalige voorbereidende MBO. De onderbouw van de school telde ten tijde van het project 78 leerlingen, verdeeld over twee eerste klassen van 18 leerlingen en drie tweede klassen van ongeveer 14 leerlingen. Het leerlingenbestand van de school is cultureel gevarieerd, met onder andere Turkse, Marokkaanse, Nederlandse, Surinaamse en Griekse leerlingen. Het docententeam bestaat uit twaalf docenten (voornamelijk part-timers), onder wie twee docenten Sport en Bewegen en een teamleider.

De eerstejaars leerlingen van het Centraal College krijgen vier lessen bewegen en sport, verdeeld over vier dagen. De tweedejaars leerlingen krijgen twee lessen lichamelijke opvoeding, verdeeld over twee dagen. Het Centraal College heeft een naschools aanbod van sportactiviteiten. De leerlingen kunnen aangeven wat ze leuk vinden en daar wordt rekening mee gehouden. Voor de invulling van het naschoolse bewegingsaanbod heeft de school contact met Renate Jansen beleidsmedewerker sportstimulering van de gemeente Utrecht. Zij is ook coördinator van het Enjoy Sport-programma (het sportstimuleringsprogramma voor vmbo-scholen van de gemeente Utrecht) en helpt de school aan adressen van sportaanbieders in de buurt.

Het Centraal College deed mee aan 'Dansend na(ar) school', omdat de school zich realiseert dat het bestaande aanbod op het vlak van beweging erg op jongens is gericht. Meisjes komen er bekaaid vanaf. De sportdocenten van het Centraal College geven wel eens bewegen op muziek, maar zijn daar uiteraard niet zo bekwaam in als een echte dansdocent.

7.2. Theatergroep DOX

Theatergroep DOX bestaat al meer dan tien jaar en is een broedplaats voor jong en cultureel divers talent in de podiumkunsten. DOX is idealistisch en gelooft in een bontgekleurde samenleving. Dat draagt DOX uit in haar voorstellingen, die intercultureel zijn. DOX richt zich op de persoonlijke ontwikkeling van jonge mensen. De artistieke kern van DOX fungeert daarom ook als mentor en brengt jongeren de discipline bij die noodzakelijk is in het theatervak. DOX verzorgt veel lessen op scholen om daar leerlingen te enthousiasmeren en talent te spotten. Een beperkt aantal echte talenten nodigt DOX uit voor een van de interne trainingstrajecten.

7.3. Aanpak

In Utrecht hebben twee eerste klassen en drie tweede klassen ieder vier danslessen gekregen tijdens de reguliere lessen lichamelijke opvoeding. Voor de naschoolse danslessen gaven zich 25 leerlingen op. De school maakte veel werk van de publiciteit rond het project. De danslessen werden per mail aangekondigd. Bovendien maakte een groep leerlingen een poster om de aandacht te vestigen op de danslessen. Direct na de gymles werd leerlingen gevraagd om mee te doen. Daar werd over het algemeen enthousiast op gereageerd.

7.4. Bevindingen

Afhakers

Hoewel 25 leerlingen zich hadden aangemeld voor het naschoolse dansprogramma, kwamen er de eerste keer maar 12 opdagen. In de loop van het traject haakten meer leerlingen af. Zij gaven verschillende redenen voor het afhaken: geen tijd, geen zin, andere bezigheden. Jessica van Dijk, docente lichamelijke opvoeding bij de school, ziet dat ook bij ander naschools aanbod. “Als het langer duurt, haken ze af. Een cyclus van zes weken zou voldoende zijn. Tenzij ze er vervolgens echt voor gaan, maar dan worden ze wel lid van een dansschool.” Een volgende keer zullen er betere afspraken gemaakt moeten worden met de leerlingen die zich aanmelden. Een optie daartoe is het strippenkaartsysteem. De school heeft dat nu niet gebruikt, maar zou dat wel een keer willen proberen.

Presentatie en vervolg

Aanvankelijk was het de bedoeling dat de leerlingen zouden optreden in de Stadsschouwburg van Utrecht bij de uitreiking van de sportprijzen van de Gemeente Utrecht. Omdat zij op maandagavond om 23 uur stonden ingepland, is dat echter niet doorgegaan. Dat tijdstip was te laat voor de leerlingen. Van de groep hebben uiteindelijk vier leerlingen tot het einde meegedaan. Zij hebben een presentatie gegeven tijdens de Kniprevue op school. Twee van hen dansten eigenlijk al. Enjoy sports, het sportstimuleringsprogramma voor vmbo-scholen van de gemeente Utrecht heeft inmiddels een 'dancebattle' bedacht. Gymdocent Jessica gaat een aantal van de meiden die aan 'Dansend na(ar) school' meededen uitdagen om daaraan mee te doen.

Goed alternatief voor meiden

Aan het naschoolse aanbod hebben nauwelijks jongens meegedaan. Jessica van Dijk: “Die hebben vaak een krantenwijk of moeten werken. Ook zijn er jongens met een Halt-straf.” Jessica van Dijk vindt danslessen een goede vorm om meiden meer te laten bewegen. “Veel naschools sport- en bewegingsaanbod is vooral aantrekkelijk voor jongens. Dit is een goed alternatief voor de meiden.” Overigens hebben de jongens aan de danslessen tijdens gymles wel goed meegedaan. “Dat komt ook door de dansdocente. Zij staat onder meer door haar leeftijd dicht bij de leerlingen. Bovendien danst ze zelf heel goed en dat stimuleert de leerlingen.”

Enthousiasme dansdocente biedt meerwaarde

Dansdocente Christle Tjon a Man van DOX bood veel extra's. Zij nam de leerlingen tweemaal mee om bij DOX te trainen. Het was daar een stuk rustiger, waardoor er beter gewerkt kon worden. De leerlingen vonden het leuk om daar te zijn. Bovendien nam zij acht leerlingen mee naar een repetitie van theatergroep DOX in Amsterdam. Dat was voor hen een bijzondere ervaring.

Financiering is lastig

De school heeft naschools aanbod in de vorm van clinics. Officieel heeft Jessica van Dijk daar taaktijd voor, maar in de praktijk stelt dat niet veel voor. Ze doet het omdat ze het leuk vindt. De school krijgt vanuit Enjoy Sports de komende twee jaar nog geld voor naschools sport- en

bewegingsaanbod. Jessica geeft aan dat de dansdocent wel duur was. Voor de school is dat een serieuze belemmering.

Verbeteringen

De continuïteit had beter gekund. Een paar keer is de les niet doorgedaan vanwege een vergadering op school, en eenmaal omdat de dansdocente niet kon. Daardoor zaten er twee weken tussen de lessen. Docente Jessica van Dijk: “Wanneer de continuïteit weg is, vergeten de leerlingen het en moet je ze er weer bijlslepen.”

Ook de locatie was niet gelukkig, want de lessen waren in de kantine. Dat is geen perfecte locatie. Er kwamen regelmatig mensen binnen om koffie te halen en bovendien zaten er leerlingen die straf hadden. Gymdocente Jessica had geen andere locatie beschikbaar. De gymzaal die de school gebruikt, moet steeds gehuurd worden. Dat wordt anders op de nieuwe locatie.

Ook voor bovenbouw?

De danslessen werden voor dit project aangeboden aan de brugklassen en de tweede klassen. Jessica van Dijk: “Dat is een goede doelgroep, maar ook de meiden van de bovenbouw zouden interesse kunnen hebben. Nadeel kan wel zijn dat zij minder tijd hebben.”

Bijlage 1

Het volgende verhaal werd gepubliceerd in Dans, oktober 2007

Waarom we dansen en waar het goed voor is

De lezer wist het natuurlijk al, maar nu heeft TNO het wetenschappelijk bewezen: dansen is gezond! Uit onderzoek blijkt dat wie danst, voldoende intensief beweegt voor de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Dat opent perspectieven, veel Nederlanders bewegen te weinig. Wellicht kunnen we die de dansvloer op te krijgen, maar hoe? Om daar meer grip op te krijgen onderzocht TNS NIPO waarom dansers eigenlijk dansen. Want in die argumenten ligt wellicht de sleutel om niet-dansers te lokken.

Door Roel Mazure, freelance-journalist

Nederlanders bewegen te weinig. In 2005 voldeed slechts 56 procent van de volwassenen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Deze norm schrijft voor dat volwassenen minimaal vijf dagen per week minimaal een half uur matig intensief zouden moeten bewegen. De norm matig intensief bewegen (die wetenschappelijk wordt bepaald door zuurstofopname en energieverbruik) komt ongeveer overeen met wandelen met een snelheid van 5 km/uur of fietsen met een snelheid van 16 km/uur.

Het gebrek aan beweging heeft negatieve gevolgen voor de volksgezondheid. Daarom heeft het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in haar nota 'Tijd voor Sport' vastgelegd dat in 2010 minstens 65 procent van de Nederlanders aan de NNGB moeten voldoen. Het ministerie denkt dat te bereiken door de sport- en beweegparticipatie te vergroten en heeft veel geld beschikbaar om sportorganisaties te ondersteunen om hun aanbod beter af te stemmen op de behoeften van potentiële sporters.

Voor het Landelijk Centrum voor Amateurdans was dit aanleiding om zich af te vragen of dans een bijdrage kan leveren aan het terugdringen van de bewegingsarmoede. Want als dat het geval is, heeft het zin om dansactiviteiten onder de aandacht te brengen van VWS als een manier om de bewegingsarmoede terug te dringen. En om wellicht iets van de beschikbare subsidiegelden binnen te halen.

Omdat het ministerie die NNGB zo belangrijk vindt en de norm als ijkpunt gebruikt, vroeg LCA aan TNO te onderzoeken in hoeverre dansen bewegingsintensief genoeg is om bij te kunnen dragen aan het halen van de NNGB. Vertaald in wetenschappelijke termen: mag dansen op basis van energieverbruik en zuurstofopname worden beschouwd als matig intensief bewegen?

Dansen met meetapparatuur

TNO onderzocht in de eerste plaats hoeveel er al bekend is over de lichamelijke belasting van dansen. Dat viel tegen. Wereldwijd zijn slechts een beperkt aantal onderzoeken bekend naar de belastingsintensiteit van de dansvormen die LCA/Kunstfactor onderzocht wilde zien (Afrikaanse dans, salsa, streetdance, jazz-dans, Volksdansen, ballroom-dans (Cha cha)). Hoewel TNO kritisch is over de meet- en rekenmethoden die daarbij werden toegepast, gaven al die onderzoeken aan dat de meeste dansvormen intensief genoeg zijn om te kunnen bijdragen aan de beweegnorm.

Gelukkig stelde TNO zich niet tevreden met deze uitkomst en gingen de onderzoekers ook zelf meten. Daartoe werden bij verschillende dansscholen deelnemers aan zes specifieke dansvormen (tien voor elke dansvorm) met mobiele meetapparatuur uitgerust. Daarmee

konden tijdens het dansen zuurstofopname, hartfrequentie en energieverbruik worden gemeten. Na analyse van de meetresultaten bleek dat alle onderzochte dansvormen (zie tabel hieronder) in ieder geval voor volwassenen kunnen bijdragen aan de beweegnorm. Voor jongeren onder de 18 jaar geldt een iets hogere norm om matig intensief bewegen te definiëren. Voor hen lijken volksdansen en ballroomdansen net niet intensief genoeg, maar met streetdance, Afrikaanse dans en salsa scoren zij wel voldoende.

MET-waarden bewijzen intensiteit van bewegen

Het is aardig om uit het TNO-onderzoek een paar specifieke gegevens te citeren. Eén van de meetgegevens die TNO gebruikt is de zogenaamde MET-waarde. Dit staat voor Metabole Equivalenten en is een maat voor het energieverbruik bij een bepaalde activiteit. Bij het berekenen van de MET-waarde spelen onder meer de zuurstofopname en het gewicht van de proefpersoon een rol. Over het algemeen wordt de MET-waarde beschouwd als een goede maat voor de intensiteit van een activiteit.

Ook de Nederlandse Norm Gezond Bewegen is in MET-waarden uit te drukken. Hieronder geven we eerst de MET-waarden voor matig intensief bewegen voor verschillende leeftijdscategorieën:

	MET
Kinderen tot 18 jaar	5 – 7
Volwassenen 18-55 jaar	4 – 6,5
55+'ers	3 – 5

Uit de literatuur zijn van een aantal sporten de volgende MET-waarden bekend:

Activiteit	MET
Tennis dubbelspel	6
Tennis enkelspel	8
Voetbal in wedstrijdverband	10
Rotswand beklimmen	11
Squash	12

Op basis van metingen tijdens het dansen, kwam TNO voor zes verschillende dansvormen tot de volgende MET-waarden:

Afrikaanse dans	10,1
Salsa	8,1
Streetdance	7,9
Jazz-dans	7,7
Volksdansen	6,7
Ballroom-dans	5,8

Belangrijkste conclusie uit deze meetgegevens is dat dansen qua bewegingsintensiteit vergelijkbaar is met tennis en absoluut een bijdrage kan leveren aan het voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Overigens, om aan die norm te voldoen, is niet alleen bewegingsintensiteit belangrijk, maar ook de bewegingsduur! Wie puur met dansen aan die norm wil voldoen, zal dus minimaal vijf maal per week een half uur moeten dansen. Of het dansen moeten combineren met andere lichamelijke activiteiten.

Waarom dansen we eigenlijk?

Nu het TNO-onderzoek laat zien dat dansen intensief genoeg is om mee te tellen voor de NNGB, heeft het zin om dansen in te zetten als middel tegen bewegingsarmoede. Maar de vraag is: hoe lokken we niet-dansers de dansvloer op? Van jaren geleden herinneren we ons nog de reclamecampagne 'Dansen is plezier voor twee'. Een dergelijke globale campagne wordt tegenwoordig gezien als schieten met hagel op een mug; de 'hitfactor' is erg laag. De danswereld – en de huidige niet-dansers die in potentie bereikt kunnen worden – heeft meer aan gerichte acties. Om te weten welk 'jachtgeweer' daarbij gebruikt kan worden en hoe dat moet worden geladen, liet Kunstfactor door onderzoeksbureau TNS NIPO uitzoeken wat dansen volgens amateurdansers zelf nou eigenlijk zo aantrekkelijk maakt. Want als we dat weten, kunnen we met die ervaringen wellicht niet-dansers bereiken.

Het onderzoek bestond uit twee delen. In de eerste plaats werd door middel van twee groepsdiscussies met steeds acht dansers tussen de 16 en 65 jaar op een rijtje gezet waarom mensen eigenlijk dansen. Dat leverde een geïkt beeld op: dansen is fijn om te doen, biedt lichaamsbeweging, is sportief en grensverleggend, biedt sociale contacten, is een creatieve uitlaatklep en geeft nieuwe energie.

In het tweede deel van het onderzoek kregen 474 amateurdansers een vragenlijst voorgelegd. De vragen hadden betrekking op de zeven belangrijkste motieven zoals die in het eerste deel van het onderzoek naar voren kwamen. TNS NIPO hoopte op basis van de antwoorden een beeld van de meest voorkomende combinaties van motieven te krijgen en daarmee een aantal profielen van danserstypen vast te kunnen stellen.

Dat leverde globaal twee dansersprofielen op: de emotionele dansers en de fysieke dansers. Voor de eerste groep is dansen vooral een levensstijl, een sensueel expressiemiddel dat nieuwe energie biedt. Deze dansers, die overwegend vallen in de leeftijdsgroep 25 – 34 jaar, kiezen bij voorkeur voor vormen van theaterdans.

De tweede groep ziet dansen in de eerste plaats als fysieke uitdaging. Voor hen is dansen in de eerste plaats sport. Dat neemt niet weg dat deze 'sporters' – net als veel andere sporters! – het sociale aspect van hun activiteit ook belangrijk vinden. Dat aspect wordt zelfs belangrijker bij 50-plussers. Opvallend is dat in deze groep geen voorkeur bestaat voor een bepaalde dansvorm. TNS NIPO adviseert om bij het werven van nieuwe dansers rekening te houden met deze profielen (zie ook kader).

'Dansers werven dansers'

'Kwaliteit is de beste reclame', dat is vrij vertaald een belangrijke conclusie uit het onderzoek van TNS NIPO. Uit dat onderzoek blijkt dat bijna de helft van de ondervraagde dansers hun dansschool heeft gekozen vanwege de geboden kwaliteit. Dat geldt vooral voor dansers tot en met 35 jaar. Voor oudere, misschien wat minder mobiele, dansers blijkt de danslocatie ook een belangrijke keuzefactor te zijn. Nog interessanter is het gegeven dat iets meer dan de helft (51 procent) van de ondervraagde amateurdansers via familie, vrienden of bekenden bij hun huidige dansschool terecht zijn gekomen. De aanwas via bijvoorbeeld internet (11 procent), folders (9 procent), advertenties (5 procent) of huis-aan-huiskranten (2 procent) is beduidend kleiner. Voeg deze uitkomsten samen en dan is zonneklaar wat dansscholen die willen groeien te doen staat. Ten eerste aandacht (blijven) besteden aan de kwaliteit van hun eigen aanbod cq lessen. En ten tweede die kwaliteit laten rondzingen via de huidige leerlingen. Daarbij beveelt TNS NIPO in haar conclusies dansscholen aan om niet-dansers meer mogelijkheden te bieden om introductielessen te volgen. Bijvoorbeeld door de huidige dansleerlingen regelmatig uit te nodigen om eens iemand mee te nemen. Het lijkt erop dat de wervende werking daarvan groter is dan van foldertjes en advertenties.

Bijlage 2

Het volgende verhaal werd gepubliceerd in Kaap Kunst, mei 2009

RO Theater geeft cultuurimpuls aan Brede School in krachtwijk

In de 31 grootste steden in Nederland wordt vanaf dit jaar een nieuw fenomeen geïntroduceerd: de cultuurcoaches. Dit zijn educatieve medewerkers van kunst- en cultuurinstellingen die een significant deel van hun tijd op brede scholen werken. Hun doel: bruggen slaan tussen cultuurinstellingen en brede scholen.

Door Roel Mazure, freelance-journalist

In de kleine hal aan het eind van de rechtervleugel van het grote schoolgebouw klinkt opzweepende muziek. Acht leerlingen uit de derde en vierde klas repeteren een dans die aan het eind van het schooljaar wellicht deel zal uitmaken van hun voorstelling. De acht zijn overgebleven van een groep van in totaal 160 leerlingen uit de derde en vierde klas van de Openbare Scholengemeenschap Hugo de Groot in de Rotterdamse wijk Charlois. “Al die 160 leerlingen hebben eerst aan mijn workshops meegedaan”, vertelt theaterdocente Elles Leferink, die het groepje begeleidt. “Door middel van die workshops – die deel uitmaakte van het reguliere lesprogramma van de school – maakten de leerlingen kennis met theater.” Acht van hen vonden dat zo leuk dat zij er mee doorgingen, maar nu als een van de facultatieve buitenschoolse culturele activiteiten die de school aanbiedt.

Het vrijblijvende karakter van de activiteit maakt het lastig én uitdagend voor Elles: “Ze zijn heel enthousiast, maar komen toch vaak te laat. Of ze komen helemaal niet opdagen.” Elles is nog aan het onderzoeken hoe ver de theatertalenten van de jongeren reiken. “Ik daag ze daarom af en toe uit. Op die manier verzamelen ik materiaal dat we later in elkaar gaan puzzelen. Het enige dat vast staat, is dat onze voorstelling geïnspireerd is op Romeo en Julia.”

Cultuurcoach

De keuze voor dat stuk komt niet uit de lucht vallen. Want Elles is als theaterdocente in dienst van de afdeling Educatie van het RO Theater. Dat Rotterdamse theatergezelschap bracht Romeo en Julia in 2008 op de planken en speelt het stuk in mei en juni nog twaalf keer in het eigen theater.

Elles is een van de drie zogenaamde cultuurcoaches (samen 0,9 fte) die het RO-theater sinds begin dit jaar in dienst heeft.

Die cultuurcoaches zijn een nieuw fenomeen en het rechtstreekse gevolg van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (zie kader). Doel van die Impuls is intensieve samenwerking tussen (brede) scholen, sportverenigingen en culturele instellingen, met als doel die scholen te versterken. Die samenwerking krijgt vorm door zogenaamde combinatiefunctionarissen. Deze zijn in dienst van een brede school, een sportvereniging of een cultuurinstelling. Zij werken echter voor twee sectoren: in het onderwijs en bij óf een sportvereniging óf een cultuurinstelling. De cultuurwereld noemt de combinatiefunctionarissen inmiddels cultuurcoaches.

“Wij zijn al vroeg betrokken bij de Impuls Brede Scholen”, vertelt Patrick van der Weijde, hoofd educatie bij het RO Theater. “In februari 2008 organiseerde de Cultuurformatie bij ons een

landelijke informatiebijeenkomst over de rol van combinatiefunctionarissen op Brede Scholen. RO Theater Educatie was daar meteen enthousiast over. Als hét stadstheater van Rotterdam willen we graag wortelen in de stad. Samenwerking met scholen ondersteunt dat.”

Het theater nam dan ook drie cultuurcoaches in dienst. “Daardoor hebben we ons nu met drie scholen in drie verschillende stadsdelen verbonden. Dat past in ons doelstelling: Het verrijken van de leefwereld van leerlingen voor wie cultuurparticipatie niet vanzelfsprekend is.”

Regie

De regie van de Impuls is in handen van de gemeenten. “We informeren en stimuleren de culturele instellingen actief”, legt Andrea Svedlin uit. Zij is projectleidster voor de culturele combinatiefuncties bij de Dienst Kunst & Cultuur van de gemeente Rotterdam. “Vervolgens moet elke culturele instelling die mee wil doen samen met een school een concreet plan indienen. In Rotterdam kunnen alleen grote culturele instellingen met ruime ervaring op het gebied van cultuureducatie een aanvraag indienen. We vinden dat de cultuurcoaches het beste uitgezet kunnen worden bij organisaties, waarvan verwacht kan worden dat zij solide partners zijn voor het onderwijs. Bovendien moeten de instellingen bereid zijn om langere tijd intensief met een school samen te werken. In Rotterdam komen de twintig grootste culturele instellingen in aanmerking door deelname aan de Impuls.”

Rotterdam nodigde vier daarvan uit om bij wijze van pilot nog dit jaar samen met een school concrete plannen in te dienen en daarvoor cultuurcoaches in dienst te nemen. Voor het lopende schooljaar moest dat in Rotterdam leiden tot in totaal 10 fte's aan cultuurcoaches. In de jaren tot 2012 groeit dat aantal tot 22 fte's. Tot nu toe ligt Rotterdam mooi op schema. “We hebben 9 fte's gerealiseerd”, aldus Svedlin. “Behalve het RO Theater hebben het Onafhankelijk Toneel, de SKVR en de Gemeentebibliotheek cultuurcoaches in dienst.”

Hoewel de Impuls structurele samenwerkingsverbanden beoogt en ook de gemeente Rotterdam nadrukkelijk de intentie heeft om langdurige combinaties mogelijk te maken, zullen betrokken instellingen en scholen ieder jaar weer moeten rapporteren wat zij hebben bereikt en opnieuw plannen moeten indienen. Mochten plannen een keer niet worden goedgekeurd, dan lopen de deelnemende culturele instellingen de Impulsgelden mis. “Het is van belang dat de culturele instellingen hier rekening mee houden”, geeft Svedlin toe. “We raden ze dan ook af om de cultuurcoaches vast in dienst te nemen, tot we ze meer garanties kunnen geven over de financiering op lange termijn”.

Nu nog vrijblijvend

Het RO Theater heeft voor haar cultuurcoaches op drie Rotterdamse scholen het project Talentcasting ontwikkeld. Dat bestaat uit een serie theaterworkshops voor alle leerlingen van de derde en vierde klas. Voor veel scholieren betekent dit een eerste kennismaking met theater maken.

Vervolgens werken de cultuurcoaches samen met leerlingen die dat willen een aantal maanden lang een middag per week aan een eigen theatervoorstelling geïnspireerd op Romeo en Julia. Met deze aanpak legt het RO Theater heel slim de verbinding tussen haar eigen theaterproductie en haar rol binnen de drie scholen.

Nadeel is het vrijblijvende karakter van deelname. “Dat heeft alles te maken met ontwikkelingen binnen de school”, vertelt Astrid Roquas, cultuurcoördinator van de OSG Hugo de Groot.

Roquas legt uit dat er verschillende Brede School-varianten bestaan. “We zijn nu nog van het type dat minimaal een dag in de week naschoolse activiteiten aanbiedt. Volgend jaar bieden we leerlingen minimaal drie dagen per week tot 17 uur naschoolse activiteiten aan. Leerlingen van de eerste drie klassen zijn dan verplicht om een minimum aantal uren aan die activiteiten mee te doen. Voor de Hugo de Groot is het dan ook belangrijk om voldoende aanbod te realiseren. “Dit jaar is de samenwerking met het RO Theater eigenlijk een proefproject”, zegt Roquas. Dat is niet

zo gek, want de Impuls beoogt meerjarige samenwerking tussen scholen en culturele instellingen. Dan moet het natuurlijk wel klikken tussen de twee partijen.

Tussen de acht scholieren en cultuurcoach Elles klikt het in ieder geval wel. Met speelse oefeningen en veel humor helpt zij de jongeren hun schroom van zich af te gooien en zich vrijer te bewegen. En dan maar eens zien wat voor Romeo en Julia zich hier gaat ontwikkelen. Het belangrijkste is echter dat deze acht scholieren actief bijdragen aan een theaterproductie en daarmee zichzelf en hun omgeving een cultuurimpuls geven.

Cultuurcoaches in het kort

- In december 2007 tekenden organisaties voor onderwijs, sport en cultuur, waaronder de betrokken ministeries, plus de Vereniging Nederlandse Gemeenten de overeenkomst Impuls brede scholen, sport en cultuur.
- Doel van die Impuls: versterken van Brede Scholen, met name in de krachtwijken (Vogelaar-wijken). Veel Brede Scholen willen zogenaamde Volledige Dagarrangementen aanbieden (minimaal drie dagen per week na de reguliere lessen tot 17 uur aanvullende activiteiten). De samenwerking tussen brede scholen, sportverenigingen en cultuurinstellingen moet aan een gevarieerd aanbod bijdragen.
- De Impuls levert 2500 fte's aan structurele nieuwe banen (de zogenaamde combinatiefuncties) op, stapsgewijs te realiseren tussen 2008 en 2012. Bij een combinatiefunctie is een werknemer in dienst van een brede school, een sportvereniging of een cultuurinstelling. Die werknemer werkt echter voor twee sectoren: in het onderwijs en bij óf de sportvereniging óf de cultuurinstelling.
- Het Rijk financiert de combinatiefunctionaris het eerste jaar volledig. Daarna subsidieert het Rijk nog voor veertig procent en passen de gemeenten de rest bij. Na 2012 zijn de betrokken instellingen (en hun gemeente) in principe zelf volledig verantwoordelijk voor de personeelskosten.
- Voor de 2500 combinatiefuncties is een globale verdeling gemaakt:
 - 850 fte's in het primair onderwijs;
 - 250 fte's in het voortgezet onderwijs;
 - 1250 fte's in de sportsector;
 - 150 fte's in de cultuursector.

Dat cultuur ten opzichte van sport is onderbedeeld, komt door de bijdragen van de betrokken ministeries. Van de in totaal 1100 fte's die voor het onderwijs beschikbaar zijn, is nog ongewis welke combinaties zullen ontstaan: school/sport of school/cultuur. Een flink deel daarvan zal wellicht samen met cultuurinstellingen worden ingevuld. Aan de andere kant inspireert de groeiende bewegingsarmoede van scholieren de scholen wellicht tot meer sportaanbod.

De impuls wordt geleidelijk landelijk ingevoerd. In 2008 konden alleen de G31-gemeenten (de 31 grootste qua inwonersaantal) plannen indienen. Voor 2009 zijn op basis van het aantal jongeren jonger dan 18 jaar ongeveer zestig gemeenten uitgenodigd om hun plannen in te dienen. In 2010 groeit het aantal deelnemende gemeenten nog verder, tot in 2011 alle gemeenten de kans hebben gehad om aan de Impuls mee te doen.

*Voor meer informatie: <http://www.combinatiefuncties.nl/veelgestelde vragen.html>
en www.cultuurcoach.org*

KUNSTFACTOR
SECTORINSTITUUT
AMATEURKUNST

Kromme Nieuwegracht 66
Postbus 452
3500 AL Utrecht
T +31 (0)30 711 51 00
www.kunstfactor.nl
info@kunstfactor.nl